

E-TUND – KOHTUME ÜHISES VIRTUAALSES KLASIRUUMIS

TUNNIKAVA #488

Tunni teema:	Kuidas ära tunda, et sinult raha välja petetakse?
Külalisõpetaja:	Mari-Liis Jääger, Swedbanki Rahaasjade Teabekeskuse juht
Õpilased:	10.–12. klass
Tunni õpieesmärk:	Oskab kriitiliselt hinnata ostudega seotud teadete, pakkumiste ja soovitude usaldusväärsust.
Seos RÕK-iga:	Rahatarkus
45-minutilise tunni ülesehitus:	
5 min ettevalmistus ja häälestus	20 min ülekanne
	20 min õpilaste iseseisev töö klassis
Tunni teema taust:	Noored tellivad endale asju järjest enam interneti teel ja e-poodidest üle terve maailma. Petturid mõtlevad välja järjest uusi viise, kuidas raha välja petta. See e-tund annab noortele infot erinevate petuskeemide, näiteks investeerimispettuste ja postipettuste kohta, ja võimaldab harjutada pettuste äratundmist.
Häälestus:	Arutada paarilisega ja panna kirja, millistest rahaga seotud pettustest on nad kuulnud või millistega kokku puutunud.
Õpilaste iseseisev töö:	Vaadata pilte ning märkida ära, mis viitab pettusele. Seejärel vastata piltide all olevatele küsimustele. Võimalike vastustega töölehe leiate altpoolt.
Võimalikud lisamaterjalid:	https://www.itvaatlik.ee/test/ https://pettused.ee/pettuste-tuubid/ Mis on õngitsusleht ja kuidas neid ära tunda? https://www.youtube.com/watch?v=TIzu45lf9dQ&t=7s

* Tunnikava on loodud selleks, et pakkuda õpetajatele välja erinevaid variante õpilaste aktiivseks kaasamiseks tunni teemasse. Tunnikava ei pea tingimata kasutama.

Tööleht “Kuidas ära tunda, et sinult raha välja petetakse?”

Noored tellivad endale asju järjest enam interneti teel ja e-poodidest üle terve maailma. Petturid mõtleavad välja järjest uusi viise, kuidas raha välja petta. See e-tund annab noortele infot erinevate petuskeemide, näiteks investeerimispettuste ja postipettuste kohta, ja võimaldab harjutada pettuste äratundmist.

Kasuta töölehte nii:

- enne otseülekannet arutlege paarilisega, milliste pettustega olete kokku puutunud ja millistest olete kuulnud;
- pärast otseülekannet lahenda ülesanded.

ENNE OTSEÜLEKANNET ARUTLE PAARILISEGA PETTUSTE TEEMAL

Arutlege paarilisega ja pange kirja, millistest rahaga seotud pettustest olete kuulnud või millistega ise kokku puutunud.

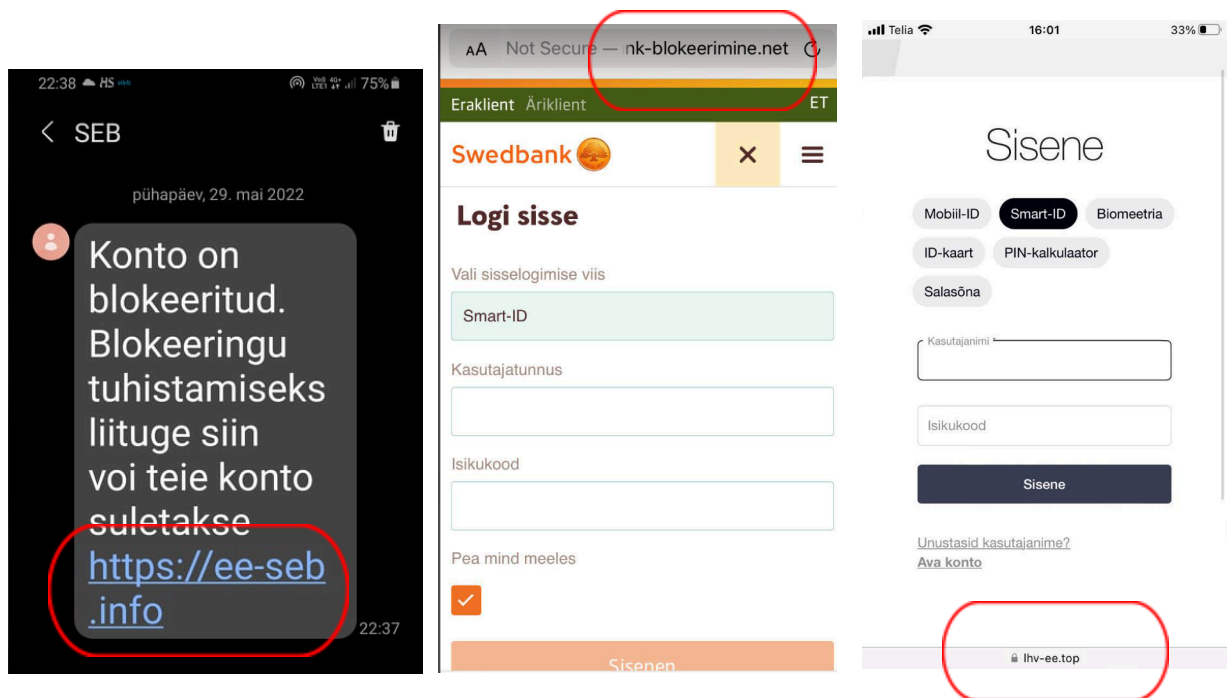
Näidisvastused:

- investeerimispettus
- postipettus
- laenupettus
- ostupettus
- petukõned
- jms

PÄRAST OTSEÜLEKANNET LAHENDA ÜLESANDED

Vaata pilte ning märgi ära, mis viitab pettusele. Seejärel vasta piltide all olevatele küsimustele.

1)

Millised on pettusele viitavad tunnused?

Näidisvastus: Ohumärgiks on see, et veebilehete lingid ei ole pankade domeenidega seotud. Ei ole ainult panga nimi + eesti domeen (.ee), vaid on mingid lisandid: .info, .net, .top.

2)

Hea klient,

Meil ei ole võimalik teie paki 72901620EE kohaletoimetamist töödelda, kuna teie tarneaadress on vale või ei ole täidetud, värskendage oma kohaletoimetamise aadressi ja makske teie kohaletoimetamise eest tasu 1,75 €.

Uuenda ja maksa

Autoriõigus © 2022, Omniva.ee, Kõik õigused kaitstud.

07:48

+33 6 69 09 34 58

Text Message
Today 02:47

UPS : Teie pakk ootab tollivormistust. Tarne lõpuleviimiseks klõpsake lingil: ups-deliveryexpress.com

----- Forwarded message -----

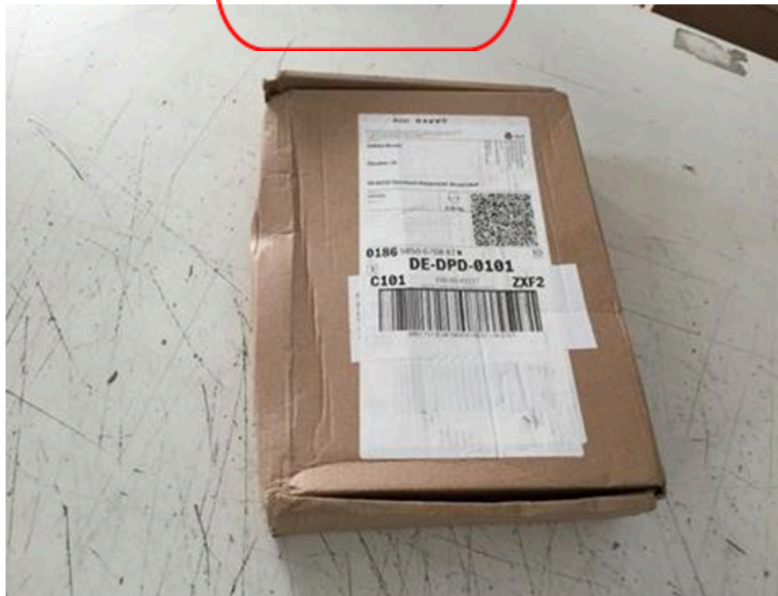
Subject: ⚠ Viimane märkus: teie tellimus tühistatakse 24 tunni jooksul !809021

Date: T, 28 nov 2023, 11:46

From:

To:

Teie saadetise number **CE1*****854EE** ei ole veel kohale toimetatud järgmisel põhjusel: **mittetäielik makse**

Tasud **3.80 EURO**
Kuupäev **28/11/2023**

Praegune eeldatav tarneaeg on 28/11/2023 enne 6pm.

Kutsume teid tasuma uued saatekulud (3,80 €) järgmisel lingil, et homme pakk kätte saada.

Kliki saadetise maksmiseks →

Mida teed, kui oled tellinud paki ja saad sellise kirja või sõnumi? Pane kirja, milliseid tegevusi teed, et välja selgitada, kas tegu on pettusega või mitte.

Näidisvastus: Mõelda, kas olen paki üldse tellinud. Kui olen paki tellinud, siis kontrollin üle, kas kood on sama. Kui olen maksnud juba oodatava paki eest, siis kontrollin, kas raha on kontolt maha läinud. Helistan kullerfirmasse. Ei ava ühtegi linki ega tee ühtegi makset enne, kui olen kindel, et see on minu pakk.

3)

From: SmartID <maris@scarlet.be>
Date: 31. January 2023 at 14:33:45 EET
To: SmartID-info-92865538 <maris@scarlet.be>
Cc: mail.scarlet.be@hel.is.scarlet.be
Subject: Teie juurdepääs on lõpetatud

Hea klient,

Teie SmartID on meie süsteemist lahti ühendatud.

Palun värskendage oma juurdepääsu.

[Värskenda](#)

Turvakaalutlustel on teil oma andmete uuendamiseks aega 48 tundi, pärast mida SmartID tühistatakse lõplikult.

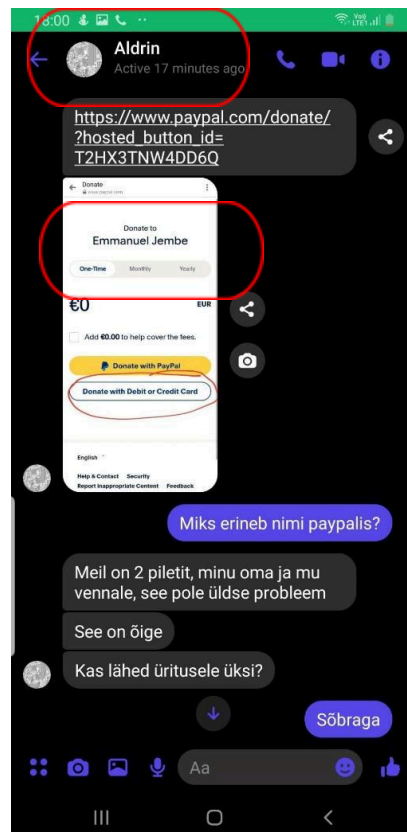
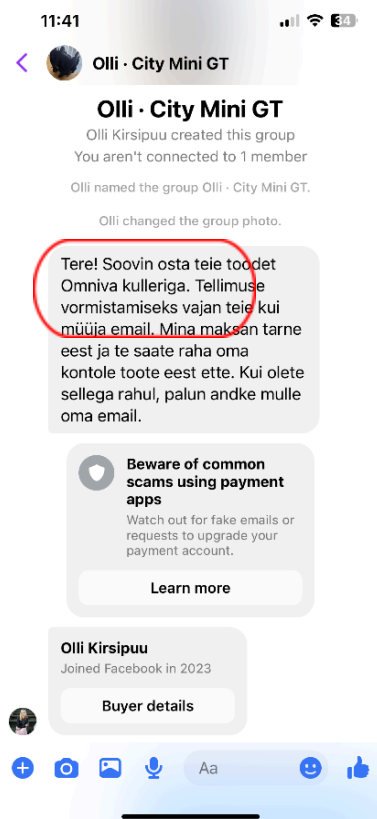
Täname teid mõistva suhtumise eest

SmartID

Mida tähendab Smart-ID/mobiil-ID/ID-kaardi PIN1 ja PIN2? Kuidas kontrollida, et saadetud kiri on pettus?

Näidisvastus: PIN 1 on autoriseerimiseks. PIN 2 on elektrooniline kinnitus, näiteks pangatehingu läbiviimiseks. Jälgida e-maili nime, kui see on kahtlane, siis võib tegu olla pettusega. Vaadata läbi Smart-ID rakenduses, kas kõik toimib. Jälgida õigekirja.

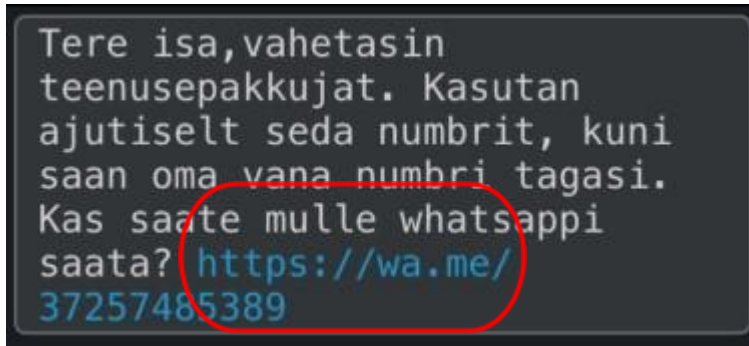
4)

Olen pannud midagi Marketplace'i müüki või ostad veebist kontserdipileti. Mis viitab pettusele ja mida silmas pidada?

Näidisvastus: *Kui tahetakse kuller järgi saata. Kui ostja profiil tundub kahtlane, profiil on värskelt loodud või ei tundu päris inimene. Kui makse tegemisel ei ühti müüja nimi pangakonto omaniku nimega.*

5)

Mida ma peaksin rääkima oma vanematele või vanavanematele seoses pettustega?

Näidisvastused:

- *mina lapsena ei saada kunagi lingina teadet, ütlen seda silmast silma või helistan. Kui tuleb minu nimel imelik SMS, siis see tõenäoliselt ei ole mina.*
- *ära ava kahtlaseid veebilinke*
- *kontrolli, milliselt aadressilt on e-kiri saadetud*
- *ära jaga kunagi kellelegi oma PIN 1 ja PIN 2 koode*
- *ära anna telefoni teel kellelegi oma pangakontoga seotud andmeid*
- *kui keegi pakub kiiret ja tulusat raha teenimise võimalust, siis keeldu*
- *kui ostad midagi võõralt inimeselt, siis kontrolli internetist tema tausta*

6) Kuidas saaksid pettusi ennetada ja oma raha kaitsta pättide ning iseenda eest (kui nt oled sattunud pettuse ohvriks).

Näidisvastused:

- *ära ava kahtlaseid veebilinke*
- *kontrolli, milliselt aadressilt on e-kiri saadetud*
- *ära jaga kunagi kellelegi oma PIN 1 ja PIN 2 koode*
- *ära anna telefoni teel kellelegi oma pangakontoga seotud andmeid*
- *kui keegi pakub kiiret ja tulusat raha teenimise võimalust, siis keeldu*
- *kui ostad midagi võõralt inimeselt, siis kontrolli internetist tema tausta*